

Andel ekologiska
inköp?

Mål för
ekologisk
produktion?

Andel ekologisk
jordbruksareal?

Mätbara
mål för
eko?

Ekologiskt i de regionala livsmedelsstrategierna

En kartläggning av implementeringen av den nationella
livsmedelsstrategins ekomål i de svenska regionerna

EKOLOGISKA LANTBRUKARNA 2021

Ekologiska
Lantbrukarna

Innehåll

INLEDNING	3
INBAKAT OCH REAKTIVT – SÅ ARBETAR REGIONERNA FÖR EKO	5
Den ska inte vara exkluderande utan inkluderande	6
Mer lokalt före det ekologiska	6
Hellre svenskt än utländskt ekologiskt	6
En samverkan mellan regionen och kommunerna	7
Reaktivt snarare än proaktivt	7
Ekologiska Lantbrukarnas närvaro	7
Framtida undersökningar	7
REGION FÖR REGION – HUR NÅS EKOMÅLEN IDAG?	9
Blekinge	10
Dalarna	11
Gotland	12
Gävleborg	13
Halland	14
Jämtland och Härjedalen	15
Jönköping	16
Kalmar	17
Kronoberg	18
Skåne	19
Stockholm	20
Södermanland	21
Uppsala	22
Värmland	23
Västmanland	24
Örebro	25
Östergötland	26
KÄLLOR	27

Inledning

Världen står idag inför de kanske två största utmaningarna hittills – att vända klimatförändringarna och den kraftigt minskande biologiska mångfalden. Livsmedelssektorn står idag för en dryg femtedel av människans klimatpåverkan globalt¹ och i Sverige stod jordbrukssektorn år 2019 för 14 procent av landets totala växthusgasutsläpp.² Klimatförändringarna och den minskade biologiska mångfalden är sammanlänkade, på så vis att ett förändrat klimat påverkar förutsättningarna för ekosystem och därmed den biologiska mångfalden.³

”Röster från FN menar att vi bör sträva efter att vidta åtgärder som ger synergieffekter för att vända denna utveckling, varvid ekologiskt lantbruk lyfts som ett användbart verktyg.”

Röster från FN menar att vi bör sträva efter att vidta åtgärder som ger synergieffekter för att vända denna utveckling, varvid ekologiskt lantbruk lyfts som ett användbart verktyg.³ Mycket talar följaktligen för att det ekologiska lantbruket är den riktning

gen som livsmedelsproduktionen måste gå emot för att klara av utmaningen – ett faktum som allt mer börjar uppmärksammas och erkännas internationellt och nu även inom EU.⁴ En ökande ekologisk produktion behöver samtidigt gå hand i hand med en växande marknad och avsättning för ekologisk mat, särskilt om vi beaktar den ekonomiska hållbarheten för bonden. Sverige är ett av de länder som har valt att ta till sig detta i sitt nationella arbete.

År 2017 presenterade regeringen *En livsmedelsstrategi för jobb och tillväxt i hela landet*⁵ med en tillhörande handlingsplan, i syfte att mobilisera utvecklingen av livsmedelssektorn i Sverige. Därefter gavs Länsstyrelserna i uppdrag och regionerna erbjöds medel för att genomföra insatser för den nationella livsmedelsstrategin på en regional nivå. Med undantag för ett fåtal regioner har detta gjorts genom framtagandet av regionala livsmedelsstrategier. De regioner som här är undantagsfall har i stället valt att ta fram en handlingsplan direkt baserat på den nationella livsmedelsstrategin, alternativt utefter sin regionala utvecklingsstrategi.

1 SLU Ekologisk produktion och konsumtion, "Vad vi äter påverkar klimatet".

2 Al-Hanbali, "Utsläpp av växthusgaser från jordbruk".

3 Bergström m.fl., "Klimatförändringar och biologisk mångfald - Slutsatser från IPCC och IPBES i ett svenskt perspektiv".

4 "Commission Presents Actions to Boost Organic Production".

5 Näringsdepartementet, En livsmedelsstrategi för Sverige - fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet.

DEN NATIONELLA livsmedelsstrategin⁶ har som mål att den totala livsmedelsproduktionen, konventionell som ekologisk, ska öka – med det viktiga tillägget att det ska ske samtidigt som relevanta miljömål nås. Ett annat viktigt tillägg är att strategin konstaterar att produktionsökningen bör svara mot konsumenternas efterfrågan. Målet för den ekologiska produktionen och konsumtionen specificeras i den andra handlingsplanen⁷ med att till år 2030 ska:

- 30 % av den svenska jordbruksmarken vara ekologiskt certifierad.
- 60 % av den offentliga livsmedelskonsumtionen vara ekologisk.

”Med dessa mål gör regeringen det tydligt att ekologisk produktion och konsumtion är en viktig byggsten i en hållbarare livsmedelskedja. Dock fattas det idag en övergripande bild av hur Sveriges regioner arbetar för att nå de båda nationella ekomålen.”

MED DESSA MÅL gör regeringen det tydligt att ekologisk produktion och konsumtion är en viktig byggsten i en hållbarare livsmedelskedja. Dock fattas det idag en övergripande bild av hur Sveriges regioner arbetar för att nå de båda nationella ekomålen.

År 2017 publicerade Hushållningssällskapet⁸ en skrift som kartlade de då existerande regionala livsmedelsstrategierna, vid tiden 9 stycken, och deras koppling till den nationella. Kartläggningen tog ett helhetsgrepp om de regionala livsmedelsstrategi-

erna för att finna samband och olikheter, för att öka kunskapen om det regionala arbetet och främja framtida samverkan.

VAD GÄLLER KARTLÄGGNINGEN av den ekologiska sektorn gör föreningen Ekomatcentrum löpande årliga uppföljningar av det nationella målet om den offentliga konsumtionen, likväl som listar hur långt olika kommuner och regioner kommit i arbetet.

Med bakgrund av detta har Ekologiska Lantbrukarna valt att se över och sammanställa de svenska regionernas arbete mot de nationella ekomålen. Syftet har varit att skapa en helhetsbild av hur regionerna arbetar mot ekomålen, samt att undersöka om det finns några gemensamma drag och framgångsfaktorer för det arbetet i livsmedelsstrategierna. Tanken är att detta material kan utgöra en grund även för föreningens 19 regionala distrikt av ekobönder att föra vidare dialog om samverkan för en ökad andel lokal och regional ekologisk mat i de offentliga köken.

UNDERSÖKNINGEN GENOMFÖRDES under våren 2021. Materialet som har använts som underlag är regionala livsmedelsstrategier och handlingsplaner, statistik från Jordbruksverket⁹, Ekomatcentrums marknadsrapport 2021¹⁰ samt intervjuer med ansvariga eller kontaktpersoner för respektive strategi i varje region. På grund av den pågående pandemin till följd av Covid-19 skedde alla intervjuer på distans. Av landets 21 regioner har 17 undersökts i denna rapport, då de resterande fyra vid genomförandet var i en framtagsprocess och därmed inte hade en aktuell strategi att tillgå.

6 Regeringskansliet, "Vision och mål för livsmedelsstrategin fram till 2030".

7 Näringsdepartementet, "En livsmedelsstrategi för Sverige - Fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Regeringens handlingsplan del 2".

8 Tysk och Hushållningssällskapets förbund, "Kartläggning av regionala livsmedelsstrategier".

9 Jordbruksverket, "Ekologiskt brukad jordbruksmark. Arealer, andel ekologisk areal och företag efter län/riket. År 2005-2020".

10 Ekomatcentrum, "Ekomatsligan".

Inbakat och reaktivt – så arbetar regionerna för ekologiskt

AV DE 17 REGIONERNA undersökta i denna rapport har nio stycken någon form av mål för ekologisk produktion och konsumtion. Endast fyra av dessa mål är mätbara. De övriga regionernas ekoarbete kan sammanfattas med att det antingen ingår i regionens totala arbete för en ökad regional livsmedelsproduktion och konsumtion, eller att åtgärder och satsningar på ekologisk produktion eller konsumtion enbart sker reaktivt.

De 17 livsmedelsstrategierna och/eller handlingsplanerna skiljer sig åt både innehålls- och utseendemässigt. Vissa följer den nationella livsmedelsstrategin, vissa följer den regionala utvecklingsstrategin och vissa följer båda. Somliga är på 56 sidor, andra är på två.

DET FINNS DOCK många liknande drag: För det första är majoriteten av strategierna framtagna i samverkan mellan Länsstyrelsen, regionen och LRF:s lokala eller regionala förbund. För det andra finns i alla län kom-

petensförsörjande och kompetensutvecklande insatser inom ekologisk produktion via Landsbygdsprogrammet och Greppa näringen. För det tredje är i stort sett alla strategierna överens om att en ökad självförsörjningsgrad och/eller krisberedskap, värnande om klimat och miljö, god djurvälstånd och hållbarhet är viktiga värden att sträva efter. De svenska regionerna är med andra ord måna om att den regionala livsmedelssektorn ska bli mer hållbar, men att vägen dit formuleras som mer ekologiskt är ingen självklarhet.

DÅ DE KOMPETENSUTVECKLANDE och kompetensförsörjande insatserna inom ekologisk produktion via Landsbygdsprogrammet skulle ha genomförts oberoende av den regionala livsmedelsstrategin har de bortsetts från i denna rapport. Vid läsandet av sammanställningen av respektive region bör läsaren därför ha med sig att detta arbete bedrivs i varje region, även om det inte skrivs ut här.

Den ska inte vara exkluderande utan inkluderande

HÄLFTEN AV REGIONERNA har mål för ekologisk produktion och/eller konsumtion. I de regioner där man inte har mål för ekologiskt är två förklaringar återkommande i antingen det skriftliga underlaget eller vid intervjun. Den första är att man inte vill peka ut någon specifik produktionsform utan arbeta för att främja all produktion i regionen. Nio av de 17 regionerna förklarar avsaknaden av mål för ekologiskt på detta vis. Det ekologiska utesluts med andra ord inte, men särskiljs inte heller från andra produktionsformer.

Mer lokalt före det ekologiska

DEN ANDRA FÖRKLARINGEN är att lokalt- och svenskproducerat prioriteras framför ekologiskt. I alla utom två av de regionala livsmedelsstrategierna lyfts en vilja eller ambition om att stärka den regionala livsmedelsproduktionen och konsumtionen i olika grad – en ambition som ligger väl i linje med den nationella livsmedelsstrategins om att öka självförsörjningsgraden av livsmedel.

I majoriteten av strategierna ställs det lokala inte heller emot det ekologiska – däremot utelämnas i stället den ekologiska aspekten helt. Det behöver dock inte ses som att regionerna har valt bort det ekologiska, utan snarare att de har valt att baka in det i allt annat arbete, för en ökad regional produktion och konsumtion.

I praktiken finns det dock en uppenbar risk för att det som inte nämns inte heller blir en del av arbetet. Ett tydligare sätt att baka in det ekologiska vore att nämna ekologiskt som en del av ett hållbarhetsarbete i

det regionala lantbruket, som har potential att stärka målen i de regionala strategierna. På så sätt skulle det inte riskeras att regionala ekobönder och svensk ekomat utesluts ur arbetet.

Hellre svenskt än utländskt ekologiskt

NÅGRA REGIONER motiverade valet av att inte ha mål för ekologiskt i sin livsmedelsstrategi med att det skulle innebära en ökad mängd importerade livsmedel. Att mer ekologiskt skulle innebära en ökad mängd import finns det dock inga belägg för – tvärtom är i snitt en tredjedel av de ekologiska inköpen även svenska¹¹. En rapport skriven på uppdrag av Ekomatcentrum¹² pekar på att svenska ekologiska livsmedel faktiskt är svenskare än svenska konventionella livsmedel, då de förstnämnda huvudsakligen använder sig av svenska insatsmedel.

Tittar man vidare på Ekomatcentrums rankning¹³ av de svenska kommunerna 2021 ligger samma sex kommuner i toppen i både *Ekomatsligan* och *Svekomatsligan*, som listar kommunernas inköp av ekologiska respektive svenska ekologiska livsmedel. Fem av dem har dessutom redan uppnått det nationella målet om ekologiska inköp. Dessa kommuner har med andra ord lyckats att både uppnå det nationella målet för ekologisk konsumtion, samtidigt som de har uppnått högst andelar svenska ekologiska inköp i landet. En jämförelse kan göras med de sex kommunerna som ligger i botten på *Ekomatsligan*, som hälften återfinns i botten sex även på *Svekomatsligan* och den sista inte är med alls.

Statistiken visar tydligt att en högre andel ekologisk och KRAV-märkt mat i de offentliga inköpen är förenat med en högre andel svenskproducerat. Det gäller för alla

11 Ekomatcentrum, "Ekomatcentrum marknadsrapport 2021, ekologiskt i offentlig sektor 2020".

12 Rundgren, "Hur svensk är svensk mat? En jämförelse mellan ekologiskt och konventionellt".

13 Ekomatcentrum, "Ekomatcentrum marknadsrapport 2021, ekologiskt i offentlig sektor 2020".

produktgrupper av sådant vi kan producera i Sverige (exempelvis kaffe och bananer borträknat). Satsningar på ekologiska livsmedel innebär med andra ord snarare en satsning på mer svenskt än tvärtom.

En samverkan mellan regionen och kommuner

EN FRAMGÅNGSRIK FAKTOR som lyfts i flera regioner där det finns mål för ekologisk konsumtion är vikten av samverkan mellan regionen och kommunerna. Eftersom det är kommunerna som i slutändan väljer hur de vill upphandla måste de förses med kunskap, stöd och motivation att fatta beslutet att köpa in mer ekologiskt. Goda relationer mellan parterna underlättar det för regionen att få ut sina satta mål om ekologisk konsumtion till kommunerna. I region Gävleborg engagerades exempelvis kommunerna i framtagandet av den regionala handlingsplanen, vilket kan ha gett dem en stärkt känsla av att vilja följa den väl färdigställd. Deltagandet kan här ha skapat en vilja och ett engagemang att leva upp till den regionala handlingsplanen. I region Jönköping – som ligger på första plats i Regionsligan 2021 – arbetar man med regelbunden uppföljning i kommunerna med hjälp av bland annat Ekomatcentrums Ekomatsliga, i syfte att motivera regionens kommuner att fortsätta överträffa sig själva.

Reaktivt snarare än proaktivt

SLUTLIGEN ÄR ett återkommande tema i flera regioner att de arbetar reaktivt snarare än proaktivt för ekologisk produktion eller konsumtion. Det vill säga att regionen eller Länsstyrelsen, utöver insatserna via Lands-

byggsprogrammet, inte själva tar initiativ till åtgärder eller projekt för att främja en ökad ekologisk produktion eller konsumtion, utan först när det märks en efterfrågan eller begäran på det. Det kan vara producenter som efterfrågar mer kunskap om ekologisk grönsaksodling, kommunala kostchefer som vill bli bättre på att upphandla ekologiskt eller ekologiska lantbruk som hotas av konkurs.

Ekologiska Lantbrukarnas närvaro

DET FRAMGÅR ENDAST i tre av strategierna eller handlingsplanerna att representanter från Ekologiska lantbrukarna medverkade i framtagningsprocessen. Vid intervjuerna framkom det dock att Ekologiska lantbrukarnas distrikt har varit med i framtagningsprocessen för livsmedelsstrategin i majoriteten av regionerna. Flera av informanterna verkade dessutom ha god kännedom om och i vissa fall även relation till medlemmarna i distriktsstyrelsen.

Framtida undersökningar

REGIONERNA SOM HAR granskats i denna rapport har alla något att hämta i en ökad ekologisk produktion och konsumtion. Inte bara skulle de hjälpa dem på vägen att nå sina miljömål, utan det skulle också kunna främja den regionala livsmedelsproduktionen- och konsumtionen. Fortsatta intressanta undersökningar för det offentliga köket skulle vara att se över sambandet mellan andelen ekologiska och lokala livsmedel. Hur mycket hänger andelen ekologiskt ihop med andelen lokalproducerat? Finns det större samband för vissa råvaror och mindre för andra? Det kan vara av

regionalt intresse att utreda vilka livsmedel i regionen som finns som både lokalt och ekologiskt, för att kunna satsa på dem. Att hitta regionens svekologiska specialitet och ta tillvara på den helt enkelt. Sist men inte minst är som så ofta samverka A och O. Vår

förhoppning är att denna rapport ska kunna vara en möjliggörare för regionerna att ta del av varandras arbete för en mer ekologisk morgondag, så väl som att öppna upp för framtida samarbeten och utbyten.

REGION	MÄTBARA MÅL FÖR EKO	MÅL FÖR EKO	ANDEL EKOLOGISKA INKÖP 2020 %	ANDEL EKOLOGISK JORDBRUKS- AREAL 2020 %
BLEKINGE	✗	✓	54	9
DALARNA	✗	✗	35	31
GOTLAND	✗	✗	20	24
GÄVLEBORG	✓	✓	36	32
HALLAND	✗	✓	22	13
JÄMTLAND OCH HÄRJEDALEN	✗	✗	27	39
JÖNKÖPING	✓	✓	58	24
KALMAR	✗	✓	32	11
KRONOBERG	✗	✗	51	17
SKÅNE	✗	✗	46	9
STOCKHOLM	✗	✗	48	18
SÖDERMANLAND	✗	✓	34	22
UPPSALA	✓	✓	57	19
VÄRMLAND	✗	✓	39	33
VÄSTMANLAND	✗	✗	41	20
ÖREBRO	✗	✗	45	22
ÖSTERGÖTLAND	✓*	✓*	51	27

TABELL över de 17 regionernas ekomål, ekologiska inköp och ekologisk jordbruksareal.

* I Regionens strategi för sitt interna arbete med livsmedelsstrategin, ej i den regionala livsmedelsstrategin.

Region för region – hur nås ekomålen idag?

I DETTA KAPITEL kommer de 17 granskade regionernas arbete för ekologisk produktion och konsumtion presenteras, en sida per region i alfabetisk ordning. Texterna bygger på material från respektive regions livsmedelsstrategi och handlingsplan, samt en intervju med en ansvarig tjänsteperson för den regionala livsmedelsstrategin på antingen Länsstyrelsen eller regionen.

Då regionernas hemsidor och deras arbete med de regionala livsmedelsstrategierna skiljer sig åt valdes Länsstyrelsen som första kontakt, då deras hemsidor var likartade i varje region. Det valet gjordes för att kontakten med de olika regionerna skulle vara så likställd som möjligt. Majoriteten av intervjuerna har därför hållits med ansvariga tjänstepersoner för livsmedelsstrategin på Länsstyrelsen, med några undantag där de har hållits med ansvarig tjänsteperson på regionen. I ett fall hölls intervjun med samordnaren på det bolag som har fått i uppdrag av regionen att leda arbetet med livsmedelsstrategin.

TJÄNSTEPERSONER PÅ Länsstyrelsen och regionen sitter på olika uppdrag och har därför inte tillgång till samma information.

Exempelvis har Länsstyrelsen ofta bättre kunskap om hur arbetet med den ekologiska produktionen ser ut, medan regionen har bättre kunskap om hur man arbetar med de offentliga upphandlingarna. På grund av tidsbrist har intervjuer inte kunnat hållas med ansvariga tjänstepersoner för den regionala livsmedelsstrategin på både Länsstyrelsen och regionen i alla regioner. Detta kan ha resulterat i att det fattas information om regionens arbete för en ökad ekologisk produktion och konsumtion, som den andra tjänstepersonen hade kunnat bistå med. Ekologiska lantbrukarna är därför välkomnande av kommentarer eller synpunkter på rapportens innehåll.

MED DET SAGT har den främsta källan till rapporten varit de skrivna livsmedelsstrategierna och handlingsplanerna, då det är dem som varit de huvudsakliga objekten i undersökningen. Allt som rör ekologisk produktion och konsumtion i de regionala livsmedelsstrategierna och handlingsplanerna presenteras i denna rapport.

Blekinge

FAKTA BLEKINGE	
PERIOD	2018-2025
ANDEL EKOLOGISK AREAL %	9
ANDEL EKOLOGISKA INKÖP %	54
MÅL FÖR EKOLOGISK PRODUKTION	✓
MÅL FÖR EKOLOGISK KONSUMTION	✗

Mat & Livsmedelsstrategi Blekinge 2018–2025¹⁴ är framtagen av Länsstyrelsen i Blekinge i samarbete med region Blekinge och LRF Sydost. Strategin kopplar till Sveriges livsmedelsstrategi och däribland delar av de ekologiska målen. Till strategin finns även en handlingsplan¹⁵ som löper under samma period som strategin.

Det framgår inte i strategin om representerar för ekologisk produktion medverkade vid dess framtagande.

EKOLOGISK JORDBRUKSAREAL. Den ekologiska jordbruksarealen i Blekinge är bland den minsta i Sverige, men i regionens livsmedelsstrategi formuleras två mål för ekologisk produktion. Det ena målet vill att den ekologiska produktionen ska öka utifrån efterfrågan från konsumenter och upphandling. Det andra målet riktar in

sig på forskningen och vill tillsammans med universitet och högskolor experimentera med nya former av odlingar och integrering mellan konventionell och ekologisk produktion. Inget av målen har dock några mätbara parametrar.

Som medel att nå målet att öka produktionen genom ökad efterfrågan arrangerar Blekingen i samarbete med sydregionerna Skåne och Halland en ekodag i september månad. Konceptet liknar på många sätt kampanjen Eko-september som drivs årligen av Ekologiska Lantbrukarna, KRAV och Organic Sweden. Ekodagen i Blekinge arrangeras i dagsläget inte tillsammans med Ekologiska Lantbrukarnas lokala distrikt, men Länsstyrelsen är öppna för ett samarbete. Under Ekodagen kommer det bland annat hållas gårdsbesök på en ekogård i varje kommun.

EKOLOGISKT I DET OFFENTLIGA. Region Blekinge har inga formulerade mål för att öka inköpen av ekologiska livsmedel till de offentliga köken. I den regionala livsmedelsstrategin läggs fokus på att jobba för att öka andelen lokalt producerad mat i det offentliga köket, något som bekräftas av Länsstyrelsen.

Trots detta ligger regionen på tredje plats i Ekomatcentrums regionsliga 2021, vilket till stor del beror på ambitionerna ute i de regionala köken. Regionen tillhandahåller upphandlingsavtal till kommunerna, men det är sedan upp till köken att välja vad de vill köpa in utifrån dem.

¹⁴ Länsstyrelsen i Blekinge, "Mat & Livsmedelsstrategi Blekinge 2018-2025".

¹⁵ Länsstyrelsen i Blekinge, "Smaken av Blekinge - Utsökt, hållbart & Säkert".

Dalarna

FAKTA DALARNA	
PERIOD	2018-2030
ANDEL EKOLOGISK AREAL %	31
ANDEL EKOLOGISKA INKÖP %	35
MÅL FÖR EKOLOGISK PRODUKTION	×
MÅL FÖR EKOLOGISK KONSUMTION	×

Dalarnas regionala livsmedelsstrategi mot 2030¹⁶ utgår från den nationella livsmedelsstrategins insatsområden. Strategins samverkansaktörer är Länsstyrelsen i Dalarna, Region Dalarna och branschföreträdare inom LRF. Regionen har inga utsatta mål för ekologisk produktion och konsumtion, som framgår av tabellen. Anledningen till detta är att man vill undvika särskiljning av någon produktionsform, och i stället arbeta för att stärka all produktion i regionen. Ansvarig på Länsstyrelsen betonar att det valet inte är ett resultat av existerande intressekonflikter i regionen, utan beror på att Dalarna helt enkelt inte är en jordbruksregion och därför vill de värna om den produktion de har.

Representanter för Ekologiska Lantbrukarnas distriktsstyrelse i Dalarna medverkade i framtagningsprocessen av

livsmedelsstrategin och en är aktiv i det kompetensförsörjande arbetet via Landsbygdsprogrammet idag.

EKOLOGISK JORDBRUKSAREAL. Dalarna är en av de fyra regioner i undersökningen som redan har nått upp till det nationella målet om 30 % ekologiskt certifierad jordbruksmark. Den höga andelen är till stor del lantbrukarnas förtjänst menar en ansvarig på Länsstyrelsen, som tillägger att omställning till ekologiskt inte setts som en stor grej i regionen. Den höga andelen ekologisk jordbruksareal förklarar Länsstyrelsen vidare som en av anledningarna till varför det inte finns några mål för en ökad ekologisk produktion i regionen.

EKOLOGISKT I DET OFFENTLIGA. Det finns inga mål för en ökad offentlig ekologisk konsumtion i region Dalarna, men en del projekt bedrivs som kan främja en ökning. Projektet Offentlig gastronomi i Dalarna är ett projekt vars syfte är att höja kunskapen i de offentliga köken, för att på så vis öka efterfrågan. I projektet läggs dock fokus på att stärka det lokala framför det ekologiska, men ansvarig på Länsstyrelsen menar att de båda inte sällan går hand i hand.

¹⁶ Region Dalarna, "Dalarnas regionala livsmedelsstrategi mot 2030".

Gotland

FAKTA GOTLAND	
PERIOD	2016-2025
ANDEL EKOLOGISK AREAL %	24
ANDEL EKOLOGISKA INKÖP %	20
MÅL FÖR EKOLOGISK PRODUKTION	✓
MÅL FÖR EKOLOGISK KONSUMTION	✗

En regional mat- och livsmedelsstrategi för Gotland 2016–2025¹⁷ är framtagen av Region Gotland och Länsstyrelsen på Gotland. Idéen till en strategi föddes redan 2013 när Gotland korades till årets *Matlandethuvudstad* och en framtagningsprocess påbörjades därefter år 2015. Strategin bygger *inte* på den nationella livsmedelsstrategin som togs fram under samma period, utan på den Regionala utvecklingsstrategin. Den ska dock ändå bidra till att den nationella livsmedelsstrategin uppnås.

Gotlands regionala livsmedelsstrategi har inga mål för ekologisk produktion och konsumtion. I stället har man medvetet valt att inte peka ut någon produktionsgren, menar en tjänsteperson på Länsstyrelsen. I den tillhörande handlingsplanen¹⁸ lyfts dock kompetensutvecklingen inom ekologisk produktion inom Landsbygdsprogrammet som en aktivitet i strategin.

Representanter för Gotlands ekologiska odlare satt med i en referensgrupp vid framtagandet av den regionala livsmedelsstrategin. Vid skrivandet av denna rapport håller regionen även på att ta fram en **ny handlingsplan** för livsmedelsstrategin och ekologiska lantbrukare är delaktiga i den dialogprocessen.

EKOLOGISK JORDBRUKSAREAL. I handlingsplanen för region Gotlands livsmedelsstrategi formuleras kompetensutvecklingen och rådgivningen inom ekologisk produktion via Landsbygdsprogrammet som en aktivitet, med målet att öka den ekologiska produktionen och lantbruksföretagens konkurrenskraft. Utöver det finns det inga mål eller åtgärder för ekologisk produktion. Enligt en tjänsteperson på Länsstyrelsen är målsättningen inom deras uppdrag att stärka och öka den ekologiska produktionen i regionen, men att det arbetet som görs idag i första hand verkar för att bibehålla den redan existerande.

EKOLOGISKT I DET OFFENTLIGA. Det finns inga formulerade mål för offentlig ekologisk konsumtion i den regionala livsmedelsstrategin. Däremot finns det formulerade riktlinjer i *Region Gotlands mat- och måltidspolicy*, som säger att andelen närproducerade och ekologiska livsmedel ska öka. Policyn riktar sig till hela det offentliga Gotland. Dock kopplar den mer direkt till den nationella livsmedelsstrategin än till den regionala.

¹⁷ Länsstyrelsen i Gotlands län, "En regional mat- och livsmedelsstrategi för Gotland 2016-2025".

¹⁸ Länsstyrelsen i Gotlands län, "Handlingsplan för En regional mat- och livsmedelsstrategi för Gotland 2016-2025".

Gävleborg

FAKTA GÄVLEBORG	
PERIOD	2018-2030
ANDEL EKOLOGISK AREAL %	32
ANDEL EKOLOGISKA INKÖP %	36
MÅL FÖR EKOLOGISK PRODUKTION	✓
MÅL FÖR EKOLOGISK KONSUMTION	✓

Gävleborgs handlingsplan för Sveriges livsmedelsstrategi 2018–2030¹⁹ är framtagen i ett samarbete mellan Region Gävleborg, Länsstyrelsen Gävleborg och LRF Gävleborg. Som titeln lyder är det en regional handlingsplan direkt baserad på den nationella livsmedelsstrategin, med anpassningar utefter regionala förutsättningar. Region Gävleborg har inte tagit fram en regional livsmedelsstrategi. Gävleborg är den enda av de 17 granskade regionerna som har mätbara mål för både ekologisk produktion och konsumtion.

I framtagningsprocessen av den regionala handlingsplanen var alla regionens kommuner involverade, vilket enligt en ansvarig på Länsstyrelsen kan vara anledningen till att flera av regionens kommuner idag har upprättat egna handlingsplaner därefter. Regionen och kommunerna har en tät samverkan i arbetet med livsmedelsstrategin och arbetet för att uppnå målen i den.

Ekologiska Lantbrukarnas distriktsstyrelse i Gävleborg var delaktiga i framtagandet av handlingsplanen. I det fortlöpande arbe-

tet idag har de ingen tydlig roll, men ansvarig tjänsteperson på Länsstyrelsen välkomnar dem att ta kontakt för samarbeten.

EKOLOGISK JORDBRUKSAREAL. Region Gävleborg är en av de fyra regioner som redan har uppnått det nationella målet om ekologisk jordbruksareal till 2030. I handlingsplanen formuleras två åtgärder för ekologisk produktion. Den ena är att LRF Gävleborg ska sprida faktaunderlag till jordbruksföretag om omställning till ekologisk produktion. Den andra är Länsstyrelsens arbete med kompetensutveckling inom ekologisk produktion, med ett tillhörande mål om att regionen minst ska uppnå det nationella målet om 30% ekologisk jordbruksmark. Det finns i dagsläget inga nya målsättningar för den ekologiska produktionen, men ett projekt är tilltänkt i närtid för att ta fram detta.

EKOLOGISKT I DET OFFENTLIGA. Sju av regionens elva kommuner har tagit fram egna handlingsplaner för den nationella livsmedelsstrategin, baserat på regionens handlingsplan. I handlingsplanen formuleras åtgärden att regionen och dess kommuner ska arbeta för att andelen ekologiska inköp i de offentliga köken minst ska öka till det nationella målet om 60%. För att nå dit arbetar regionen bland annat i ett projekt för att stärka samverkan mellan de kommunala kostcheferna.

"Gävleborg den enda av de 17 granskade regionerna som har mätbara mål för både ekologisk produktion och konsumtion."

¹⁹ Region Gävleborg, "Gävleborgs handlingsplan för Sveriges livsmedelsstrategi 2018-2030".

Halland

FAKTA HALLAND	
PERIOD	2017–
ANDEL EKOLOGISK AREAL %	13
ANDEL EKOLOGISKA INKÖP %	22
MÅL FÖR EKOLOGISK PRODUKTION	✗
MÅL FÖR EKOLOGISK KONSUMTION	✓

Vårt välsmakande Halland - Livsmedelsprogram för Halland ²⁰ togs fram 2017 och är en av de få regionala livsmedelsstrategier som är fortlöpande. Programmet, eller strategin, togs fram av Region Halland och Länsstyrelsen Halland i samråd med flera parter i regionens livsmedelskedja. Programmet kopplar till den nationella livsmedelsstrategin och framhåller bland annat målen om ekologisk produktion och konsumtion. Programmet lyfter mål om offentlig konsumtion av ekologiska livsmedel men inga om ekologisk produktion.

I Hallands livsmedelsprogram framgår det inte om representanter för ekologiskt lantbruk medverkade i framtagandet, men vid frågan svarar Länsstyrelsen att minst två representanter från Ekologiska lantbrukarnas lokala distrikt fanns med.

EKOLOGISK JORDBRUKSAREAL. I region Hallands livsmedelsprogram finns inga satsningar på ekologisk produktion. Det lokal- och

svenskproducerade ligger i fokus och man strävar efter att öka regionens produktion i sin helhet, snarare än att peka ut en specifik produktionsform.

EKOLOGISKT I DET OFFENTLIGA. Målen i Hallands livsmedelsprogram delas upp i fyra olika tematiska områden, varav ett är Offentlig sektor som kund & lokala producenter som leverantör. Inom detta tematiska område finns ytterligare tre prioriterade områden att arbeta vidare med, varav ett är ta fram en gemensam och långsiktig politisk strategi i Halland gällande ekologiskt, svenskt och närproducerat. Det ekologiska lyfts här tillsammans med det lokala och svenska, snarare än att ses som ett antingen-eller-scenario.

Vid samtal med Länsstyrelsen framkommer det dock att det inte finns några mål för ekologisk konsumtion i regionen, utan att detta är upp till kommunerna.

Det bedrivs ett projekt i regionen med syfte att hjälpa kommunerna med sina uppköp av livsmedel. Inom detta projekt har regionen målsättningen att sträva efter minst 30 % ekologiskt i de offentliga köken. Flera av regionens kommuner har tagit efter det målet, med en varierande målsättning på 30–40% ekologiskt. Andelen ekologiska inköp i regionen minskade med åtta procent från 2019 till 2020.

²⁰ Länsstyrelsen i Halland och Region Halland, "Vårt välsmakande Halland - Livsmedelsprogram för Halland".

Jämtland Härjedalen

FAKTA JÄMTLAND OCH HÄRJEDALEN	
PERIOD	2017–2031
ANDEL EKOLOGISK AREAL %	39
ANDEL EKOLOGISKA INKÖP %	27
MÅL FÖR EKOLOGISK PRODUKTION	✗
MÅL FÖR EKOLOGISK KONSUMTION	✗

*Regional mat- och livsmedelsstrategi i Jämtland Härjedalen*²¹ togs fram av Torsta AB på uppdrag av region Jämtland Härjedalen. Torsta AB är ett bolag delägt av regionen och verkar som en sammankallande part i det större nätverk av aktörer som var delaktiga i framtagandet av regionens livsmedelsstrategi. Nätverket består av regionen, LRF, Länsstyrelsen, Eldrimner, Hushållningssällskapet, Mittuniversitetet och turismnäringen. Torsta AB driver utöver detta bland annat ett naturbruksgymnasium och ett ekologiskt lantbruk.

Strategin bygger på den nationella livsmedelsstrategin. Tillhörande finns en handlingsplan som uppdateras årligen, med den aktuella perioden 2021–2022²². Det finns inga mål för ekologisk produktion eller konsumtion i region Jämtland Härjedalens livsmedelsstrategi, däremot visar nuläget att det redan pågår ett aktivt arbete för att öka andelen ekologiska livsmedel i det offentliga köket. Ansvariga på Torsta AB menar att risken om man sätter krav på ekologiska

livsmedel är att det leder till en ökad import. Man har därför valt att fokusera på en hållbar livsmedelsproduktion och att ta tillvara på det som produceras i närområdet.

Det framgår inte i strategin eller vid intervju om representanter för ekologiskt lantbruk medverkade vid framtagandet av strategin. Inbjudningar till träffar skickades ut av LRF och med tanke på den höga andelen ekologiska lantbruk i länet är sannolikheten stor att där medverkade ekologiska lantbrukare.

EKOLOGISK JORDBRUKSAREAL. Jämtlands län har den högsta andelen ekologisk jordbruksareal i Sverige och är en av de fyra regioner som redan uppnått det nationella målet om andelen ekologisk jordbruksareal. Den höga siffran kan dock inte ses som ett resultat av ett strategiskt arbete menar ansvarig på Torsta AB, utan har varit högt länge. Att det inte finns några mål eller åtgärder för den ekologiska produktionen vilar på den redan höga siffran. I stället fokuserar man på att behålla den ekologiska produktionen som redan finns.

EKOLOGISKT I DET OFFENTLIGA. I den regionala livsmedelsstrategin framgår det att det redan ställs krav på ekologiska andelar i upphandlingarna i de offentliga köken. Utöver det läggs fokus på att upphandla bra mat till det offentliga, det vill säga bra råvaror, närproducerat och inget halvfabrikat.

”Jämtlands län har den högsta andelen ekologisk jordbruksareal i Sverige och är en av de fyra regioner som redan uppnått det nationella målet om andelen ekologisk jordbruksareal.”

²¹ Region Jämtland Härjedalen, ”Regional mat- och livsmedelsstrategi i Jämtland Härjedalen”.

²² ”Handlingsplan 2021-2022 mat- och livsmedel”. Torsta AB med stöd av partnerskapet och på uppdrag av region Jämtland Härjedalen.

Jönköping

FAKTA JÖNKÖPING	
PERIOD	2017–2030
ANDEL EKOLOGISK AREAL %	24
ANDEL EKOLOGISKA INKÖP %	58
MÅL FÖR EKOLOGISK PRODUKTION	✗
MÅL FÖR EKOLOGISK KONSUMTION	✓

Regional livsmedelsstrategi för Jönköpings län 2030²³ är framtagen på initiativ från en styrgrupp för Grönt kluster, bestående av en rad aktörer inom de gröna näringarna. Strategidokumentet är framtaget av representanter från Länsstyrelsen, Region Jönköping och LRF. Det finns en handlingsplan²⁴ till den regionala livsmedelsstrategin som gäller för perioden 2019–2022. Strategin lyfter konsumentattityder- och trender, varav ekologiskt är ett återkommande element. Det finns en medvetenhet om att ekologiskt är något som är växande efterfrågat hos konsumenten.

Det framgår inte i livsmedelsstrategin om representanter för ekologisk produktion medverkade vid framtagandet av den.

EKOLOGISK JORDBRUKSAREAL. Det finns inga mål för ekologisk produktion i region Jönköpings livsmedelsstrategi. Däremot lyfts exempel på hur regionens primärproduktion är bra på att ställa om utefter konsumenternas efterfrågan, med den ekologiska mjölkbranschen som exempel.

EKOLOGISKT I DET OFFENTLIGA. Region Jönköping ligger på första plats i Ekomatcentrums regionsliga 2021. Det nationella målet för offentlig ekologisk konsumtion återfinns i regionens livsmedelsstrategi, formulerat som att minst 60% av region Jönköpings läns totala inköpta livsmedel ska vara ekologiska.

Regionen arbetar aktivt med att implementera strategin i regionens olika instanser och har sedan tidigare väl etablerat nätverk med kommunerna. Regionen följer den årliga statistiken från Ekomatcentrum och lyfter goda exempel för att inspirera de andra kommunerna att följa efter. De följer upp arbetet med livsmedelsstrategin årligen, bland annat i kommunerna. Ansvarig på regionen menar att de inte kan styra kommunerna, men att de kan sprida information som hjälper dem att följa livsmedelsstrategin på bästa sätt. Att regionen redan sedan innan strategin antogs har goda nätverk och bra kommunikation med kommunerna menar ansvarig på regionen underlättar arbetet med att få dem att arbeta efter strategin.

23 Länsstyrelsen i Jönköpings län, "Regional livsmedelsstrategi för Jönköpings län 2030".

24 Region Jönköping och Odén, "Handlingsplan för fokusområde: Produktion".

Kalmar

FAKTA KALMAR	
PERIOD	2016– 2025
ANDEL EKOLOGISK AREAL %	11
ANDEL EKOLOGISKA INKÖP %	32
MÅL FÖR EKOLOGISK PRODUKTION	✓
MÅL FÖR EKOLOGISK KONSUMTION	✗

Växande värde - Livsmedelsstrategi för Kalmar län 2016–2025²⁵ är framtagen av Länsstyrelsen Kalmar, LRF Sydost och Regionförbundet i Kalmar län. Strategin togs fram innan den nationella livsmedelsstrategin var antagen och bygger därför inte på den. Till strategin finns ett handlingsprogram²⁶ för den aktuella perioden 2020–2022. Det finns inga mål för ekologisk produktion och konsumtion i Kalmars regionala livsmedelsstrategi, däremot lyfts den växande ekotrenden som en framtida möjlighet att möta.

I samband med detta lyfts även olika risker och hinder för att möta ekotrenden, exempelvis att en ökad efterfrågan på ekologiska livsmedel kan leda till en ökad import. I handlingsprogrammet tas den nationella livsmedelsstrategin upp, varvid de mätbara målen för ekologisk produktion och konsumtion lyfts. I handlingsprogrammet skrivs det dock ut att man valt att bortse från de nationella ekomålen.

Vid strategins framtagande hade styrgruppen kompletterats med två referensgrupper för ytterligare kunskap. I livsmedelsstrategin framgår det att en medlem i Ekologiska Lantbrukarna i distrikt Sydost var en del av referensgrupp 2. Under intervju med ansvarig på regionen framkom det att det även idag sitter med medlemmar från Ekologiska Lantbrukarna i en ny referensgrupp, vars syfte är att bistå med kunskap för framtagandet av ett nytt handlingsprogram.

EKOLOGISK JORDBRUKSAREAL. I region placeras Länsstyrelsens arbete för kompetensutveckling inom ekologisk produktion inom Landsbygdsprogrammet som en del av livsmedelsstrategin. I en uppföljning till handlingsprogrammet framkommer det att det utöver exempelvis rådgivning, kurser och "Dinner in the field" även har bildats ett Ekonätverk Kalmar län inom ramen för Länsstyrelsens arbete, vars syfte är att gemensamt lyfta den ekologiska produktionen och konsumtionen i länet. Vidare har även länets ekorådgivare samordnats enligt uppföljningen. Utöver Länsstyrelsens arbete för ekologisk produktion är ambitionen att utveckla och främja all produktion i regionen oavsett inriktning.

EKOLOGISKT I DET OFFENTLIGA. Det finns inga mål för offentlig ekologisk konsumtion i Kalmars livsmedelsstrategi. Däremot menar ansvarig tjänsteperson på Länsstyrelsen att kommunerna och regionen arbetar mot de nationella målen i sina kök, vilka innefattar mål om ekologiskt.

²⁵ Region Kalmar län, Länsstyrelsen Kalmar län, och LRF Sydost, "Växande värde - Livsmedelsstrategi för Kalmar län 2016–2025".

²⁶ Region Kalmar län, "Handlingsprogram 2020–2022".

Kronoberg

FAKTA KRONOBERG	
PERIOD	2016–
ANDEL EKOLOGISK AREAL %	17
ANDEL EKOLOGISKA INKÖP %	51
MÅL FÖR EKOLOGISK PRODUKTION	×
MÅL FÖR EKOLOGISK KONSUMTION	×

*Kronobergs livsmedelsstrategi*²⁷ löper precis som Hallands tillsvidare. Den togs fram innan den nationella livsmedelsstrategin var färdigställd och bygger därför inte på den. I stället är den framtagna utefter den regionala utvecklingsstrategin. I framtagandet av strategin tog man dock del av det material som för tiden fanns att tillgå av den nationella livsmedelsstrategin. Kronobergs livsmedelsstrategi är framtagna i ett samarbete mellan Länsstyrelsen i Kronobergs län, Region Kronoberg och LRF Sydost.

Kronobergs livsmedelsstrategi har inga formulerade mål för ekologisk produktion eller konsumtion. Ansvarig på Länsstyrelsen menar att man har valt att ta ett helhetsgrepp om hela livsmedelsproduktionen, i strävan att vara inkluderande istället för

exkluderande. En ökad ekologisk konsumtion kan även leda till en ökad andel livsmedel importerade från utom regionen, eftersom den ekologiska produktionen är relativt låg i regionen. Det medverkade inga representanter för ekologisk produktion vid framtagandet av livsmedelsstrategin.

EKOLOGISK JORDBRUKSAREAL. Det finns inga mål eller åtgärder för en ökad ekologisk produktion i den regionala livsmedelsstrategin. Ansvarig för arbetsgruppen som arbetar med livsmedelsstrategin på Länsstyrelsen Kronoberg menar att det finns en hög andel arrenderad mark i regionen, vilket kan vara ett hinder för omställning till ekologiskt.

EKOLOGISKT I DET OFFENTLIGA. Det finns inga mål för offentlig ekologisk konsumtion i Kronobergs livsmedelsstrategi. Däremot framkommer det under intervju med ansvarig på Länsstyrelsen att både region och Länsstyrelsen arbetar mot det nationella målet om 60 % ekologiska inköp. Vidare pekar han på att den höga siffran delvis kan förklaras med att det finns tjänstepersoner på regionen som är dedikerade till frågan om ekologiska livsmedel i de offentliga köken. Vidare finns det en god samverkan mellan regionen och kommunerna.

²⁷ Länsstyrelsen Kronobergs län, Region Kronoberg, och LRF Sydost, "Kronobergs livsmedelsstrategi".

Skåne

FAKTA SKÅNE	
PERIOD	2017–2030
ANDEL EKOLOGISK AREAL %	9
ANDEL EKOLOGISKA INKÖP %	46
MÅL FÖR EKOLOGISK PRODUKTION	×
MÅL FÖR EKOLOGISK KONSUMTION	×

Skånes livsmedelsstrategi 2030 Smart mat²⁸ togs fram av Region Skåne i ett brett samarbete med livsmedels- och utvecklingsaktörer i regionen. Strategin utgår i första hand från den regionala utvecklingsstrategin, men den nationella livsmedelsstrategin har också vägts in. Strategin särskiljer sig med sitt starka fokus på innovation och framtidens hållbara livsmedelsproduktion. De första åren fanns en handlingsplan kopplad till strategin, men idag är målsättningen att alla enskilda aktörer och instanser i regionen ska ta fram en egen handlingsplan för livsmedelsstrategin i sin verksamhet.

Region Skånes livsmedelsstrategi har inga formulerade mål för ekologisk produktion eller konsumtion, utan har valt att i stället arbeta för en cirkulär och hållbar livsmedelskedja. Det framgår inte i strategin om representanter för ekologisk produktion

deltog vid dess framtagande, men det ekologiska lantbruket diskuterades vid fokus träffar.

EKOLOGISK JORDBRUKSAREAL. Skåne har tillsammans med Blekinge den lägsta andelen ekologisk jordbruksareal i Sverige. Trots det finns det inga specifika mål eller åtgärder i livsmedelsstrategin för att öka andelen.

EKOLOGISKT I DET OFFENTLIGA. Det finns inga mål för offentlig ekologisk konsumtion i Skånes livsmedelsstrategi. Inom regionens miljöprogram finns det dock mål om att andelen närproducerat och/eller ekologiskt ska uppgå till 70% till 2020, enligt en ansvarig för livsmedelsstrategin på region Skåne.

Spannet mellan de skånska kommunernas andelar ekologiska inköp är det största i Sverige. Från den lägsta med två procent ekologiska inköp till den högsta i landet med 75 procent år 2020. Vid intervjun framkommer det att det finns klusterorganisationer i regionen som arbetat med samverkande projekt med kommunerna och deras kostchefer, dock utan ett specifikt fokus på ekologiskt.

”Spannet mellan de skånska kommunernas andelar ekologiska inköp är det största i Sverige. Från den lägsta med två procent ekologiska inköp till den högsta i landet med 75 procent år 2020.”

28 Region Skåne, ”Skånes livsmedelsstrategi 2030 - Smart mat”.

Stockholm

FAKTA STOCKHOLM	
PERIOD	2019–2030
ANDEL EKOLOGISK AREAL %	18
ANDEL EKOLOGISKA INKÖP %	48
MÅL FÖR EKOLOGISK PRODUKTION	×
MÅL FÖR EKOLOGISK KONSUMTION	×

Stockholms läns livsmedelsstrategi²⁹ är framtagen i samverkan mellan Länsstyrelsen, Region Stockholm och LRF Mälardalen. Den knyter tydligt an till den nationella livsmedelsstrategin, men har inga mål för ekologisk produktion och konsumtion. Till strategin finns en handlingsplan, den senaste för perioden 2019–2020.

Att inte ha med mål för ekologisk produktion eller konsumtion i den regionala livsmedelsstrategin är ett medvetet val. Som ett län med en liten andel jordbruksmark menar en ansvarig på Länsstyrelsen att man vill värna om alla producenter oavsett inriktning. Man vill arbeta för en hållbar utveckling av allt lantbruk i länet för att undvika exkludering.

Det framgår inte i strategin om representanter för ekologiskt lantbruk deltog vid

framtagandet av strategin, men ansvarig på Länsstyrelsen uppger att en ledamot i Ekologiska Lantbrukarnas distriktsstyrelse i Uppland medverkade mycket under framtagningsprocessen.

EKOLOGISK JORDBRUKSAREAL. Det finns inga mål för ekologisk produktion i region Stockholms livsmedelsstrategi. Med det sagt lyfts ändå ett exempel på ett genomfört projekt i handlingsplanen där ekologiska odlingsmetoder varit centrala. Eko-Odlarna i Telje är ett projekt i Södertälje kommun där ekologisk grönsaksodling har använts som medel för integration och arbetsträning. I formen av ett socialt företag har man odlat för försäljning till konsumenter och offentliga kök, såväl som hållit i utbildningar i ekologisk odling.

EKOLOGISKT I DET OFFENTLIGA. Det finns inga mål om offentlig ekologisk konsumtion i region Stockholms livsmedelsstrategi. Länsstyrelsen arbetar dock med temadagar för kommunerna och deras kostchefer i syfte att hjälpa och stärka dem i att göra bättre upphandlingar. Livsmedelsstrategin tar inga initiativ för att lyfta ekologiskt i temadagarna, men om kommunerna exempelvis skulle efterfråga kunskap om hur de kan upphandla mer svenska ekologiska varor skulle det ordnas. Det finns slutligen två exempel på konsumentinriktade projekt i handlingsplanen som har haft direkt eller indirekt fokus på ekologiska livsmedel.

²⁹ Länsstyrelsen Stockholm, "Stockholms läns livsmedelsstrategi".

Södermanland

FAKTA SÖDERMANLAND	
PERIOD	2019–2030
ANDEL EKOLOGISK AREAL %	22
ANDEL EKOLOGISKA INKÖP %	34
MÅL FÖR EKOLOGISK PRODUKTION	✓
MÅL FÖR EKOLOGISK KONSUMTION	✗

Regional livsmedelsstrategi för Södermanland 2019–2030³⁰ kopplar till den nationella livsmedelsstrategin och är framtagen av Länsstyrelsen i Södermanland, Regionförbundet Sörmland och LRF Södermanland. Strategin har en tillhörande handlingsplan³¹ för perioden 2019–2021. Strategin har anammat målet om en ökad ekologisk produktion utefter efterfrågan från den nationella livsmedelsstrategin, men utan tillhörande tydliga åtgärder.

Däremot framkom det under en intervju med en ansvarig för livsmedelsstrategin på Länsstyrelsen att det planeras ett par projekt riktade mot den ekologiska produktionen. Båda dessa insatser är en reaktion på en märkt efterfrågan och behov, snarare än proaktiva åtgärder.

Det framgår inte i livsmedelsstrategin om ekologiska representanter deltog vid framtagandet av strategin. Vid intervju med en

ansvarig på Länsstyrelsen framkommer det dock att medlemmar i Ekologiska Lantbrukarnas lokala distrikt sitter med i en referensgrupp idag, vilken bland annat kommer bistå arbetet med att ta fram en ny handlingsplan.

EKOLOGISK JORDBRUKSAREAL. Region Södermanlands livsmedelsstrategi har målet att den ekologiska produktionen ska öka utefter efterfrågan. Det framkommer dock inte hur man ska arbeta mot det målet i livsmedelsstrategin eller handlingsplanen. Under en intervju med ansvarig på Länsstyrelsen framkommer det två möjliga framtida projekt som skulle främja den ekologiska produktionen: **Stolt mat i Sörmland**, en förening delägd av regionen, har sökt pengar för ett projekt där de vill arbeta med kommunikationsinsatser för ekologisk odling och livsmedel. Vidare har Länsstyrelsen sökt pengar för ett projekt med syftet att öka andelen ekologiska grönsaksodlare i länet. Det är ett resultat av en uttryckt efterfrågan som framkommit under Länsstyrelsens arbete med de kompetensutvecklande insatserna inom ramen för Landsbygdsprogrammet.

EKOLOGISKT I DET OFFENTLIGA. Det finns inga mål om offentlig ekologisk konsumtion i Södermanlands livsmedelsstrategi. Däremot formulerar handlingsplanen målet att till 2021 om att andelen svenska och regionala livsmedel ska öka i de offentliga köken.

30 Länsstyrelsen Södermanlands län, "Regional livsmedelsstrategi för Södermanland 2019–2030".

31 Länsstyrelsen Södermanlands län, "Handlingsplan 2019–2021".

Uppsala

FAKTA UPPSALA	
PERIOD	2018–2020
ANDEL EKOLOGISK AREAL %	19
ANDEL EKOLOGISKA INKÖP %	57
MÅL FÖR EKOLOGISK PRODUKTION	✓
MÅL FÖR EKOLOGISK KONSUMTION	✗

Ät Uppsala län – handlingsplan för att bidra till en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelsproduktion³² är som framgår i namnet inte en strategi utan en handlingsplan. Handlingsplanen har sin utgångspunkt i den regionala livsmedelsstrategin och är utformad i linje med den nationella livsmedelsstrategin. Den har tagits fram av en styrgrupp bestående av Länsstyrelsen, Region Uppsala, LRF Mälardalen, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) och Uppsala kommun. Ät Uppsala län sticker ut då den har mål för ekologisk produktion och konsumtion som inte är baserade på de nationella målen, utan den regionala utvecklingsstrategin.

Det framgår inte i handlingsplanen om representanter för ekologisk produktion medverkade vid framställandet, men vid en intervju med ansvarig tjänsteperson på Länsstyrelsen framkom det att ekologiska lantbrukare deltog vid både workshops och

fokusgruppsmöten vid framtagandet. Vidare är även Uppodlarna, Ekologiska Lantbrukarnas lokala distrikt i Uppland, delaktiga i framtagandet av den nya handlingsplanen.

EKOLOGISK JORDBRUKSAREAL. Det finns inga specifika mål för att öka regionens ekologiska jordbruksareal i handlingsplanen. Däremot formuleras målet att produktionsvärdet från ekologiska livsmedel ska öka med minst 200 % till år 2030. Det är ett politiskt satt mål från regionen som härstammar från den regionala utvecklingsstrategin. Ett ökat ekologiskt produktionsvärde kan både innebära att den ekologiska produktionen i regionen ökar, såväl som att värdet på ekologiska livsmedel ökar. Det är med andra ord ett mål som kan påverka både den ekologiska produktionen och den ekologiska konsumtionen.

EKOLOGISKT I DET OFFENTLIGA. Region Uppsala ligger på andra plats i Ekomatcentrums regionsliga 2021. Trots det finns det inga mål om ekologisk konsumtion i det offentliga i handlingsplanen, utöver målet om produktionsvärdet nämnt ovan. Den höga siffran menar en ansvarig tjänsteperson på Länsstyrelsen till stor del är kommunernas förtjänst, som flera har egna mål för ekologiska livsmedel för sina kök. Enligt tjänstepersonen samarbetar även kommunerna och regionen mycket i arbetet mot målen i handlingsplanen, så väl som den regionala utvecklingsstrategin.

32 Länsstyrelsen Uppsala län, "Ät Uppsala län - Handlingsplan för att bidra till en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelsproduktion".

Värmland

FAKTA VÄRMLAND	
PERIOD	2016–2030
ANDEL EKOLOGISK AREAL %	33
ANDEL EKOLOGISKA INKÖP %	39
MÅL FÖR EKOLOGISK PRODUKTION	✓
MÅL FÖR EKOLOGISK KONSUMTION	✗

REGION VÄRMLANDS livsmedelsstrategi utgörs inte av ett dokument, utan tre. Det första, *Strategi för livsmedelsnäringarna i Värmland*,³³ togs fram 2016 i en process med representanter från LRF Värmland, Hushållningssällskapet Värmland, Länsstyrelsen Värmland och Nifa (Branschföreningen för värmländska matföretagare). Strategin riktar sig till primärproducenter och livsmedelsförädlare med ett fokus på företagsutveckling. På grund av strategins smala fokus ville inte den dåvarande landshövdingen skriva under strategi, vilket ledde till att Länsstyrelsen valde att ta fram *Länsstyrelsens handlingsplan för genomförandet av den nationella livsmedelsstrategin 2018–2023*.³⁴ Den tar ett bredare grepp om livsmedelsnäringen och är den som presenterar mål för den ekologiska produktionen. Vidare finns det även en *Strategisk plan för kommunikation med syfte att öka konsumtionen av mat från Värmland, 2020–2022*,³⁵ som bygger på näringens livsmedelsstrategi. Det har även funnits en handlingsplan till näringens livsmedelsstrategi som löpte ut 2020.

Det framgår inte i något av dokumenten

att representanter för ekologisk produktion medverkade vid framtagningsprocessen. Ansvarig tjänsteperson på Länsstyrelsen Värmland menar dock att en ekologisk lantbrukare medverkat i egenskap av sin roll som medlem i LRF.

EKOLOGISK JORDBRUKSAREAL. Värmland är en av de fyra regioner som redan uppnått det nationella målet för andelen ekologisk jordbruksareal. I Länsstyrelsen Värmlands handlingsplan är ett av de utpekade utvecklingsområdena **Mer ekologiskt**. Inom det utvecklingsområde formuleras fyra mål till år 2023: (1) Att kunskapen om ekologisk produktion och värmländska ekoprodukter ska ha ökat hos konsument och producent, (2) att Värmland är känt för sina ekoprodukter och att den inomregionala konsumtionen av dessa har ökat, (3) att det finns fler lönsamma ekoproducenter i regionen samt (4) att det sker en utveckling av nya klimatsmarta ekoprodukter i Värmland.

Inom ramen för utvecklingsområdet **Miljö och hållbarhet** finns det ett mål med samma tidshorisont om att mängden kemiska bekämpningsmedel ska ha minskat och att den ekologiska produktionen ska ha ökat. Det ekologiska lantbrukets roll lyfts även som en viktig faktor i främjandet av den biologiska mångfalden, men inga mål presenteras för det.

EKOLOGISKT I DET OFFENTLIGA. Det finns inga mål om ekologisk konsumtion i det offentliga i något av dokumenten. I Länsstyrelsens handlingsplan syns dock en medvetenhet om att efterfrågan på ekologiska livsmedel kan komma att öka.

33 LRF Värmland m.fl., "Strategi för livsmedelsnäringarna i Värmland - Av Värmlands livsmedelsnäringar för Värmlands livsmedelsnäringar 2016-2023".

34 Länsstyrelsen Värmland, "Länsstyrelsens handlingsplan för genomförandet av den nationella livsmedelsstrategin i Värmland 2018-2023".

35 LRF Värmland m.fl., "Jag gillar mat från Värmland - Strategisk plan för kommunikation i syftet att öka konsumtionen av mat från Värmland 2020-2022".

Västmanland

FAKTA VÄSTMANLAND	
PERIOD	2018–2030
ANDEL EKOLOGISK AREAL %	20
ANDEL EKOLOGISKA INKÖP %	41
MÅL FÖR EKOLOGISK PRODUKTION	✗
MÅL FÖR EKOLOGISK KONSUMTION	✗

är mycket möjligt att representanter fanns med. Som en del av framtagandet av den nya handlingsplanen har ett arbete påbörjats där man åker ut i fält för att träffa livsmedelsproducenter, vilka bland annat är ekologiska.

EKOLOGISK JORDBRUKSAREAL. Det finns inga mål för ekologisk produktion i Västmanlands livsmedelsstrategi. Däremot menar ansvarig tjänsteperson på Länsstyrelsen att arbetet i regionen genomsyras av ett miljö- och klimatfokus, vilket delvis kan resultera i främjandet av ekologiskt. Den huvudsakliga linjen är dock att man vill utveckla all produktion i regionen, oavsett inriktning.

*Regional livsmedelsstrategi för Västmanland*³⁶ är framtagen av Länsstyrelsen Västmanland i samverkan med Region Västmanland och LRF Mälardalen. Det framgår inte i strategin eller den tillhörande handlingsplanen³⁷ om de bygger på den nationella strategin. Handlingsplanens mål är uppdelade i tidsperioderna 2019–2020, 2021–2025 och 2026–2030. Vid intervju med ansvarig på Länsstyrelsen framkommer det att en uppdatering av handlingsplanen är att vänta. Det finns inga mål för ekologisk produktion eller konsumtion i Västmanlands livsmedelsstrategi.

Det framgår inte om representanter för ekologisk produktion medverkade vid framtagandet av strategin. Vid samtal med ansvarig på Länsstyrelsen är svaret att det

EKOLOGISKT I DET OFFENTLIGA. Det finns inga mål om offentlig ekologisk konsumtion i livsmedelsstrategin. Länsstyrelsen har arbetat med de kommunala kostcheferna för att hjälpa dem att ställa krav i upphandlingarna på så sätt att de får in mer svenska livsmedel, utan att bryta mot Lagen om offentlig upphandling (LOU). Fokus har här legat på att öka mängden svenska livsmedel snarare än ekologiska, då det är den svenska produktionen som man primärt har valt att gynna.

³⁶ Länsstyrelsen Västmanlands län, "Regional livsmedelsstrategi för Västmanland".

³⁷ Länsstyrelsen Västmanlands län, "Handlingsplan för Västmanlands livsmedelsstrategi - Västmanlands livsmedelsproduktion ska öka fram till 2030".

Örebro

FAKTA ÖREBRO	
PERIOD	2018–2023
ANDEL EKOLOGISK AREAL %	27
ANDEL EKOLOGISKA INKÖP %	51
MÅL FÖR EKOLOGISK PRODUKTION	✗
MÅL FÖR EKOLOGISK KONSUMTION	✓

Handlingsplan för livsmedelskedjan i Örebro län 2018–2023 ³⁸ bygger precis som Gävleborgs handlingsplan direkt på den nationella livsmedelsstrategin. Den bygger dock även på flera andra underlag, bland annat den regionala utvecklingsstrategin och de globala målen. Handlingsplanen är framtagen av Länsstyrelsen Örebro och Region Örebro i bred samverkan med näringsliv, akademi, det offentliga och civilsamhället.

Det framkommer inte i handlingsplanen om representanter för ekologisk produktion medverkade vid framtagnandet. Vid en intervju med ansvarig tjänsteperson på Läns-

styrelsen framkommer det dock att minst två medlemmar i Ekologiska lantbrukarnas distriktsstyrelse i Örebro medverkade.

EKOLOGISK JORDBRUKSAREAL. Det finns inga mål för ekologisk produktion i Örebros handlingsplan för livsmedelsstrategin. Utöver de kompetensutvecklande insatserna via Landsbygdsprogrammet framkommer det vid samtal med ansvarig tjänsteperson för handlingsplanen på Länsstyrelsen att det även bedrivs projekt liknande eko-september i regionen. Det innebär aktiviteter som gårdsbesök och lantbrukare som står i butiker för att möta konsumenterna.

EKOLOGISKT I DET OFFENTLIGA. I Örebros handlingsplan ingår ekologiska livsmedel som en del i de prioriterade åtgärderna för de offentliga köken. Dels inom åtgärden att öka kunskapen runt offentliga upphandlingar och den offentliga måltidens funktion i den regionala livsmedelskedjan, dels i arbetet att stötta kommunerna i arbetet att ta fram tydliga kost- och måltidspolicys. Det offentliga köket framställs ha en drivande roll i att påverka och utbilda livsmedelskedjan i en positiv utveckling. Upphandling av ekologiska svenska livsmedel formuleras som ett medel för att göra detta.

³⁸ Region Örebro län, Jorstig, och Högberg Åkerhielm, "Handlingsplan för livsmedelskedjan i Örebro län 2018-2023 - Hållbar tillväxt och utveckling i hela livsmedelskedjan".

Östergötland

FAKTA ÖSTERGÖTLAND	
PERIOD	2017–2030
ANDEL EKOLOGISK AREAL %	22
ANDEL EKOLOGISKA INKÖP %	45
MÅL FÖR EKOLOGISK PRODUKTION	✗
MÅL FÖR EKOLOGISK KONSUMTION	✓

Östergötlands livsmedelsstrategi³⁹ är framtagen av Länsstyrelsen Östergötland och Region Östergötland. Den togs fram innan den nationella livsmedelsstrategin var antagen och bygger således inte direkt på den. Kunskapscentret Vreta kluster har fått uppdraget att koordinera och verkställa den regionala livsmedelsstrategin. Utöver livsmedelsstrategin finns det även ett beslutsunderlag⁴⁰ över antagandet av strategin inom regionens verksamhet. Det är i beslutsunderlaget som mål om ekologisk konsumtion finns, men bör inte blandas ihop med den regionala livsmedelsstrategin.

Det framgår inte i strategin om representanter för ekologisk produktion medverkade vid framtagandet. Det framkom inte heller

under intervju med ansvarig tjänsteperson på region Östergötland.

EKOLOGISK JORDBRUKSAREAL. I Östergötlands regionala livsmedelsstrategi finns det inga mål för ekologisk produktion. I regionens beslutsunderlag lyfts dock den växande efterfrågan på ekologiskt och närproducerat fram som en möjlig bidragande faktor till en ökad tillväxt inom livsmedelssektorn. Trots avsaknaden av mål har regionen en hög andel ekologisk jordbruksareal och har nästan nått upp till det nationella målet. Vid intervju med ansvarig för livsmedelsstrategin på Region Östergötland förklaras avsaknaden av mål för ekologisk produktion med att man inte vill peka ut någon specifik produktionsform. Hela regionens produktion ska stärkas oavsett produktionsform och fokus ligger därmed snarare på det regionala än det ekologiska.

EKOLOGISKT I DET OFFENTLIGA. Det finns inga mål om offentlig ekologisk konsumtion i Östergötlands livsmedelsstrategi. Däremot finns det mål i regionens beslutsunderlag, som säger att andelen ekologiska livsmedel inom regionen ska öka till 40%, samtidigt som andelen importerade livsmedel ska minska. Att en ökad mängd ekologiska livsmedel kommer innebära en ökad mängd import är en farhåga även här, likt i flera andra regioner.

39 Region Östergötland och Länsstyrelsen Östergötland, "Den regionala livsmedelsstrategin är ett viktigt steg i arbetet för ett livskraftigt Östergötland".

40 Region Östergötland, "Beslutsunderlag - Antagande av Östergötlands livsmedelsstrategi".

Källor

Al-Hanbali, Hakam. "Utsläpp av växthusgaser från jordbruk". Naturvårdsverket, 05 februari 2021. <http://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Vaxthusgaser-utslapp-fran-jordbruk/>.

Bergström, Lena, Pernilla Borgström, Henrik G. Smith, Sara Bergek, Paul Caplat, Michele Casini, Johan Ekroos, m.fl. "Klimatförändringar och biologisk mångfald - Slutsatser från IPCC och IPBES i ett svenskt perspektiv". Klimatologi 2020, nr 56 (2020): 89. https://www.smhi.se/polopoly_fs/1.1639551/Klimatologi_56%20Klimatf%C3%B6r%C3%A4ndringar%20och%20biologisk%20m%C3%A5ngfald.pdf.

European Commission - European Commission. "Commission Presents Actions to Boost Organic Production". Text. Åtkomstdatum 19 maj 2021. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_1275.

Ekologiska lantbrukarna, och Peter Einarsson. "Lantbruket och klimatet. Ett helhetsgrepp", 2020. <https://www.ekolantbruk.se/pdf/169161.pdf>.

Ekomatcentrum. "Ekomatcentrum marknadsrapport 2021, ekologiskt i offentlig sektor 2020". Sigtuna, 25 maj 2021. <http://ekomatcentrum.se/wp-content/uploads/2021/05/Rapport-Marknadsrapport-EMC-2021-final-2.pdf>.

Ekomatcentrum. "Ekomatsligan". Youtube. Boosta eko, 26 maj 2021. <https://www.youtube.com/watch?v=wgHAjOJfQM8>.

Handlingsplan 2021-2022 för mat- och livsmedel. Torsta AB med stöd av partnerskapet och på uppdrag av Region Jämtland Härjedalen, u.å.

Jordbruksverket. "Ekologiskt brukad jordbruksmark. Arealer, andel ekologisk areal och företag efter län/riktet. År 2005-2020". Statistikdatabasen, 24 maj 2021. <http://statistik.sjv.se/PXWeb/sq/6d6d2e49-90f1-4418-8e82-49b64cc13a0e>.

LRF Värmland, Hushållningssällskapet Värmland, Nifa, Region Värmland, och Länsstyrelsen Värmland. "#Jag gillar mat från Värmland - Strategisk plan för kommunikation i syftet att öka konsumtionen av mat från Värmland 2020-2022", 2019.

LRF Värmland, Nifa, Hushållningssällskapet Värmland, och Länsstyrelsen Värmland. "Strategi för livsmedelsnäringarna i Värmland - Av Värmlands livsmedelsnäringar för Värmlands livsmedelsnäringar 2016-2023", 2016.

LRF Värmland, Nifa, Länsstyrelsen Värmland, Hushållningssällskapet Värmland, och Region Värmland. "Värmlands handlingsplan för genomförandet av den regionala livsmedelsstrategin 2018-2020", 2019.

Länsstyrelsen i Blekinge. "Mat & Livsmedelsstrategi Blekinge 2018-2025", 2018. <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.6ae-610001636c9c68e5534/1526547630718/Rapport-2018-6.pdf>.

Länsstyrelsen i Blekinge. "Smaken av Blekinge - Utsökt, hållbart & Säkert". Länsstyrelsen i Blekinge, 01 oktober 2018. [https://www.lansstyrelsen.se/download/18.4e0415ee166afb-593242ba00/1596609585624/handlingsplan%20\(2\).pdf](https://www.lansstyrelsen.se/download/18.4e0415ee166afb-593242ba00/1596609585624/handlingsplan%20(2).pdf).

Länsstyrelsen i Gotlands län. "En regional mat- och livsmedelsstrategi för Gotland 2016-2025". Visby, 2018. https://www.lansstyrelsen.se/download/18.4e0415ee166afb5932422cb4/1542965044900/Broschyr_2018_Mat-%20och%20livsmedelsstrategi%20för%20Gotland_webb.pdf.

Länsstyrelsen i Gotlands län. "Handlingsplan för En regional mat- och livsmedelsstrategi för Gotland 2016-2025", 07 mars 2018. <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.4e0415ee166afb5932421817/1542881360224/Handlingsplan%20f%C3%B6r%20regional%20mat-%20och%20livsmedelsstrategi.pdf>.

Länsstyrelsen i Halland, och Region Halland. "Vårt välsmakande Halland - Livsmedelsprogram för Halland", 2017. <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.5846ffb316294c33b2a-3e2a1/1526068044677/Livsmedelsprogram%20fo%CC%88r%20Halland.pdf>.

Länsstyrelsen i Jönköpings län. "Regional livsmedelsstrategi för Jönköpings län 2030". Jönköping, 2019. <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.11a2c-bf716d6c8f9f7416323/1612961515754/2019-17%20Regional%20livsmedelstrategi%20fo%C3%B6r%20J%C3%B6nk%C3%B6pings%20l%C3%A4n%202030.pdf>.

Länsstyrelsen Kronobergs län, Region Kronoberg, och LRF Sydost. "Kronobergs livsmedelsstrategi", 2016. <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.840e7ca163033c-061f5895a/1526068748407/Kronobergs%20livsmedelsstrategi.pdf>.

Länsstyrelsen Stockholm. "Stockholms läns livsmedelsstrategi", 2019. <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.6a8f491016b944a8c-be2856a/1566386322466/Rapport%202019-16%20Stockholms%20läns%20Livsmedelsstrategi.pdf>.

Länsstyrelsen Södermanlands län. "Handlingsplan 2019-2021", 2019. <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.26f506e-0167c605d5692cac2/1550053513292/Livsmedelsstrategi-handlingsplan-klar.pdf>.

Länsstyrelsen Södermanlands län. "Regional livsmedelsstrategi för Södermanland 2019-2030", 2019. <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.26f506e0167c605d5692cac2/1550053235782/Livsmedelsstrategi-klar.pdf>.

Länsstyrelsen Uppsala län. "Ät Uppsala län - Handlingsplan för att bidra till en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelsproduktion", 2019. <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.4df86bcd164893b7cd-935b1f/1554708901843/%C3%84t%20Uppsala%20l%C3%A4n%20-%20handlingsplan%20fo%C3%B6r%20att%20bidra%20till%20en%20h%C3%A5llbar%20och%20konkurrenskraftig%20livsmedelsproduktion.pdf>.

Länsstyrelsen Värmland. "Länsstyrelsens handlingsplan för genomförandet av den nationella livsmedelsstrategin i Värmland 2018-2023", 2018.

Länsstyrelsen Västmanlands län. "Handlingsplan för Västmanlands livsmedelsstrategi - Västmanlands livsmedelsproduktion ska öka fram till 2030", 2018. <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.96803451715da0cdf8505b/1586954658299/Handlingsplan2020.pdf>.

Länsstyrelsen Västmanlands län. "Regional livsmedelsstrategi för Västmanland", 2018. <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.2887c5dd16488fe880d65f5a/1538493620351/Regionallivsmedelsstrategi-Vastmanland.pdf>.

Näringsdepartementet. En livsmedelsstrategi för Sverige - fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet, Regeringens proposition 2016/17:104 (2017). <https://www.regeringen.se/490897/contentassets/256cc25ab5a84db7a76730abb9cc3773/en-livsmedelsstrategi-for-sverige-fler-jobb-och-hallbar-tillvaxt-i-hela-landet-prop-2016-17-104.pdf>.

Näringsdepartementet. "En livsmedelsstrategi för Sverige - Fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Regeringens handlingsplan del 2". Stockholm: Regeringskansliet, 20 december 2019. https://www.regeringen.se/4a71a1/contentassets/dcc1c725f4574ce98bab61eb3cc-bffbb/200914_hp-del-2.pdf.

Näringsdepartementet. Uppdrag respektive erbjudande att göra insatser för livsmedelsstrategins genomförande på regional nivå, N2017/06143/RTS § (2017).

Regeringskansliet. "Vision och mål för livsmedelsstrategin fram till 2030". Regeringskansliet, 16 januari 2017. https://www.regeringen.se/49005a/contentassets/64170ce4527b4975a3aff0a6fe-8ca95c/2017_lms_vision_mal_webb2.pdf.

Region Dalarna. "Dalarnas regionala livsmedelsstrategi mot 2030", 2018. <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.28b736e-116b92f026bc1a62/1561705120404/Dalarnas%20regionala%20livsmedelsstrategi.pdf>.

Region Gävleborg. "Gävleborgs handlingsplan för Sveriges livsmedelsstrategi 2018-2030", 2018. <http://extra.lansstyrelsen.se/livsmedelsstrategigavleborg/sv/Documents/gavleborgs-handlingsplan-sve-riges-livsmedelstrategi-2018-2030.pdf>.

Region Jämtland Härjedalen. "Regional mat- och livsmedelsstrategi i Jämtland Härjedalen", 2018. <https://jht.se/wp-content/uploads/2018/09/Mat-och-livsmedelsstrategi-beslutad-2018.pdf>.

Region Jönköping, och Christina Odén. "Handlingsplan för fokusområde: Produktion", 2019. <https://utveckling.rjl.se/contentassets/296ac0dccc4141bfa2b6601f2c09ecf2/handlingsplan-produktion.pdf>.

Region Kalmar län. "Handlingsprogram 2020-2022", 2020. https://regionkalmar.se/Documents/Samarbetsportalen/Regional%20utveckling/N%C3%A4ringsliv/Livsmedel/Livsmedelsstrategi_handlingsprogram_slutlig_2020.pdf.

Region Kalmar län, Länsstyrelsen Kalmar län, och LRF Sydost. "Växande värde - Livsmedelsstrategi för Kalmar län 2016-2025", 2016. <https://regionkalmar.se/Documents/Samarbetsportalen/Regional%20utveckling/N%C3%A4ringsliv/Livsmedel/Livsmedelsstrategi%20f%C3%B6r%20Kalmar%20l%C3%A4n%202016%20-%202025.pdf>.

Region Skåne. "Skånes livsmedelsstrategi 2030 - Smart mat", 2017. https://utveckling.skane.se/siteassets/publikationer_dokument/rs_smartmat_0111_low.pdf.

Region Örebro län, Mikael Jorstig, och Helena Högborg Åkerhielm. "Handlingsplan för livsmedelskedjan i Örebro län

2018-2023 - Hållbar tillväxt och utveckling i hela livsmedelskedjan", 2018. <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.2e0f9f621636c84402736282/1529060664984/Handlingsplan%20%C3%96rebro%20l%C3%A4ns%20livsmedelskedja.pdf>.

Region Östergötland. "Beslutsunderlag - Antagande av Östergötlands livsmedelsstrategi", 27 mars 2017. http://www.vretakluster.se/images/dokument/Region_Ostergotland.pdf.

Region Östergötland, och Länsstyrelsen Östergötland. "Den regionala livsmedelsstrategin är ett viktigt steg i arbetet för ett livskraftigt Östergötland", 2017. <https://dokument.regionostergotland.se/regsam/Overgripande%20dokument%20webben/Miljo/Ostergotlands%20livsmedelsstrategi%20-%20syfte%20och%20mal.pdf>.

Rundgren, Gunnar. "Hur svensk är svensk mat? En jämförelse mellan ekologiskt och konventionellt", 21 april 2020. <http://ekomatcentrum.se/wp-content/uploads/2020/08/Hur-svenskt-%C3%A4r-svenskt-orginal-2020.pdf>.

SLU Ekologisk produktion och konsumtion. "Vad vi äter påverkar klimatet". Sveriges lantbruksuniversitet, 23 mars 2021. <https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/epok-centrum-for-ekologisk-produktion-och-konsumtion/vad-sager-forskningen/klimat/vad-vi-ater-paverkar-klimatet/>.

Tysk, Natalie, och Hushållningssällskapets förbund. "Kartläggning av regionala livsmedelsstrategier", 2017. http://hushallningssallskapet.se/wp-content/uploads/2017/06/Kartlaggning_av_Regionala_livsmedelsstrategier.pdf.

Ekologiskt i de regionala livsmedelsstrategierna

En kartläggning av implementeringen av den nationella livsmedelsstrategins ekomål i de svenska regionerna

Ekologiska Lantbrukarna 2021

Projektansvarig Ida Lind/Ekologiska Lantbrukarna.

Projektledare och skribent Pernilla Björverud/Ekologiska Lantbrukarna.

Form Berit Metlid/ Publishing Farm.

Illustrationer iStockphoto